

Functionele woordenschatverwerving

STRATEGIEËN (EXCEL)

1F	2E	2F	3A	3B	3C	3D	3E	4E	5
----	----	----	----	----	----	----	----	----	---

FASE
0

Pré-instructie

- Geef taalzwakke leerlingen (o.a. ex-OKAN-leerlingen of leerlingen met een leerstoornis) een voorbereidende opdracht:
 - een tekst op voorhand lezen of beluisteren, bijv. via natural readers
 - een fragment op voorhand beluisteren en/of bekijken (eventueel met ondertiteling in de doeltaal)
 - de transcriptie van een luisterfragment op voorhand lezen
 - ongekende woorden opzoeken in een (online) vertalend of beeldwoordenboek (moedertaal) en de betekenis noteren in een (eigen) woordenlijst of woordenschrift (**opzoekvaardigheden** moeten stapsgewijs in de les getraind worden).
 - ...

FASE
1

Vorbewerken

- Creëer betrokkenheid en een gunstige beginsituatie door:
 - de aandacht van de leerlingen op te eisen
 - het lesdoel te expliciteren
 - de voorkennis te activeren via (een combinatie van)
 - het stellen van (open) vragen op een interactieve manier
 - het tonen van afbeeldingen over de context en hierbij vragen te stellen
 - korte, **gededecontextualiseerde woordenschatactiviteiten** die voorafgaan aan het lezen of beluisteren van een tekst
 - het noteren van sleutelwoorden op het bord bijv. in een mindmap of woordenwolk
 - ...
- Creëer de context: meestal wordt die aangeboden via receptieve vaardigheden (lezen of luisteren). Bij voorkeur zitten er niet té veel nieuwe woorden in, omdat die anders het begrip bemoeilijken. Kies voor beginners beter geen **authentieke teksten** of pas een te moeilijke tekst aan in functie van je doelpubliek.

Gebruik:

 - typografische markering: woorden vet drukken en onderlijnen
 - glossen: betekenissen van woorden in de marge uitleggen, glossen in de eerste taal blijkt het meest effectief, anderstalige leerlingen kunnen aangezet worden om deze woorden te vertalen naar de moedertaal
 - lees- en luisterstrategieën (zie **fiche X**) om het globale begrip van de lees- of luistertekst te controleren

Semantiseren

- Focus op de betekenis van nieuwe woorden binnen de context door ze uit te uitleggen of te verduidelijken. Hierbij is het belangrijk om de leerlingen actief te betrekken en de **raadvaardigheidsstrategie** te trainen. Stel gerichte vragen zodat leerlingen de nieuwe woorden, woordcombinaties of structuren ontdekken. Tekstbegripvragen kunnen zo geformuleerd worden dat een woord of woordcombinatie begrepen moet worden om de vraag correct te beantwoorden.
- Gebruik zelf als leerkracht of laat andere leerlingen gebruik maken van (een combinatie van) volgende technieken:
 - **betekenisonderhandeling** (bijv. (laten) verwijzen naar overeenkomsten tussen eerste, tweede en vreemde taal, **modeling**)
 - **pregnante voorbeeldzin**
 - afbeelding, voorwerp of tekening (combinatie van woord en beeld)
 - definitie of omschrijving
 - synoniem of antoniem
 - demonstratie, gebaren
 - voorbeeld
 - vertaling (aan de hand van **opzoekvaardigheden**)
- Relateer nieuwe woorden aan al gekende thematisch verwante woorden, bijv. in een woordspin of mindmap op het bord.

Tips:

- Beperkt het aantal nieuwe woorden (max. +/- 20 per les), leg de nadruk op hoogfrequente woorden.
- Leer woorden die op elkaar lijken niet samen aan, bijv. valse vrienden.
- Focus op vaste woordcombinaties (**chunks**) én op de uitspraak.

Consolideren

- Om een woord vast te zetten moet het meermaals herhaald worden in verschillende contexten, bij voorkeur minstens 7 keer. Dit gebeurt bij voorkeur in oefeningen, gerangschikt van eenvoudig (**drilloefeningen**), naar moeilijker (**transfer en productie**).
- Veel variatie in activiteiten is hierbij belangrijk, bijv. het laten terugkomen van nieuwe woorden in lees- en of luisterteksten, in instructies, tijdens een uitleg of opdracht in de les, maar ook in zelfstandige activiteiten: woordenschrift, woordkaartjes, quiz, spelletjes, ...
- Differentieer in de oefenfase. Voor de leerlingen is het niet altijd nuttig om met alle woorden te blijven oefenen. Laat leerlingen zelf woorden selecteren waarvan ze de betekenis vergeten zijn of waarover ze twijfelen en daar vervolgens (online) mee oefenen. Bied meer of minder ondersteuning en bouw de ondersteuning geleidelijk af (**scaffolding**), bijv. het gebruik van een vertaalapp of de woordenlijst tijdens het inoefenen.
- Werk cumulatief (**retrieval practice**) en bouw korte herhalingsmomenten in je lessen in waarbij je eerst de reeds geziene leerstof herhaalt vooraleer je overgaat naar nieuwe leerstof. Het effect is groter als de aanpak over langere tijd en dus over meerder lessen wordt uitgespreid (**spaced practice**).

- Controleer of de nieuwe woorden en de bijhorende betekenissen begrepen zijn en gebruikt kunnen worden, bijv. door een (**formatieve**) toets. Controleer regelmatig, bijv. aan het begin van elke les.

Volgende activerende werkvormen kunnen daarvoor ingezet worden: *mini-woorddictee* (leerlingen geven elkaar een woorddictee in duo's), *spellingrace* (3 teams aan het bord, leerlingen schrijven zo snel mogelijk een woord in de juiste spelling op het bord), *estafette op het bord* (teams schrijven binnen een bepaalde tijd zoveel mogelijk woorden op het bord binnen een bepaald thema), *gatenkaas* (laat leerlingen gaten in een tekst invullen), *mijn foto's* (projecteer 2 foto's uit je dagelijks leven die aansluiten bij een bepaald thema, laat leerlingen vragen stellen om meer te weten te komen, daarna in duo's), *kettingassociatie* (ga in een cirkel staan, noem een woord en geef er een associatie bij, ga de cirkel af), *5 associaties* (leerlingen raden een woord op basis van een lijstje van 5 associaties), *drama* (leerlingen beelden zo snel mogelijk een woord uit voor de groep), *bingo* (leerlingen omcirkelen het woord dat omschreven wordt), *bordjes omhoog* (leerlingen raden een woord op basis van omschrijvingen van de leerkracht en schrijven het zo snel mogelijk op), *speedchat* (leerlingen spreken met wisselende partners over een bepaald thema volgens een doorschuifstelsel), *beelddictee* (leerlingen tekenen een afbeelding op basis van de omschrijving van een medeleerling), ... (Minnema L, 2019). In de praktijk lopen consolideren en controleren vaak samen.

- Toets zowel mondeling als schriftelijk (**formatief** en **summatief**).

Tip:

- De leerling kan zichzelf ook (thuis) toetsen door de woordenlijsten van vorige hoofdstukken te bekijken en te herhalen, eventueel online.

Onlinetips:

- Om de voorkennis te activeren kan de leerkracht een beroep doen op online tools zoals Menti-meter, Kahoot!, Padlet, EdWordle, MindMup, ...
- Laat leerlingen woordenschat oefenen via online tools of methodesites, bijv. WRTS, Quizlet.
- Integreer (online) **opzoekvaardigheden** actief in je lessen.